

12.03.2018

OPH-285-2018

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät

Voimassaoloaika **15.3.2018 alkaen toistaiseksi**

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

L 531 /2017, 9 §

A 1287/2013, 13 §

Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa

Opetushallitus on päättänyt opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja tavoitteista liitteen mukaisesti. Tämä määräys sisältää oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1287/2013 13 § perusteella annetun määräyksen opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa määräystä ammatillisessa koulutuksessa 15.3.2018 alkaen.

Lisätietoja määräyksestä ja siitä, mistä se on saatavissa, saa Opetushallituksen ammatillisen koulutuksen tai ruotsinkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen osastoilta.

Pääjohtajan sijainen,
Johtaja

Jorma Kauppinen

Opetusneuvos

Jouni Järvinen

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.

LIITE

Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa

Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa

1. Opiskelijahuoltoa koskevat säännökset

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 124 §:n 2 momentin mukaan alle 18-vuotiaille opiskelijoille järjestettävässä koulutuksessa tulee olla yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 2 §:n 2 kohdan mukaan lain tarkoituksena on edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Lain 3 §:n 3 momentin mukaan opiskeluhooltoon sisältyvät ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen koulutuksen järjestäjän päättämät opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Pykälän 4 momentin mukaan opiskeluhooltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n opetussuunnitelman mukaisella ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Lisäksi opiskeluhoollon avulla tuetaan oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään, ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Mikäli koulutuksen järjestäjällä on useita oppilaitoksia saman kunnan alueella, koulutuksen järjestäjä päättää, laaditaanko oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitosuunnitelmat vai useammalle oppilaitokselle yhteinen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opetushallituksen valtuutuksesta antaa määräyksiä opiskeluhoitosuunnitelman laadinnasta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n 3 momentissa.

Näissä määräyksissä opiskelijahuollosta käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista käsitettä opiskeluhoolto. Määräykset on valmisteltu edellä mainitun

lainkohdan edellyttämällä tavalla yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 §:n mukaan opiskeluhuollon kokonaisuuteen sisältyvät ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n pykälä 1 momentissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän päättämä opiskelijahuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskelijahuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista tutkintokoulutusta ja valmentavaa koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 9 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 § 1 momentissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen perustuva opiskeluhuoltosuunnitelma toteutuu. Palveluiden järjestämisestä vastaa oppilaitoksen sijaintikunta lukuun ottamatta oppilas- ja opiskelijahuoltolain 10 §:n mukaisia erityisoppilaitoksia, jotka saavat itse järjestää opetuksen ja koulutuksen tueksi opiskelijoiden terveydenhuollon palveluja. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.

Opiskeluhuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden tehtävä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3 ja 4 §:n mukaan ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 4 §:n mukaan yhteisöllisenä opiskeluhuoltona, jonka lähtökohtana on opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja kuulluksi tuleminen sekä yksilökohtaisena opiskeluhuoltona (5 §), jolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluterveydenhuollon sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja, monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa sekä erityisoppilaitoksissa 10 §:n mukaisesti opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettäviä sosiaali- ja terveystalv palveluja.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 18 §:n 1 momentin mukaan opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajansa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Alaikäinen opiskelija voi saman pykälän 2 momentin mukaan painavasta syystä kieltää huoltajaansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhuoltoasian käsittelyyn tai antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhuollon tietoja huoltajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhuollon palveluja.

2. Opetushallituksen määräykset opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja tavoitteista

Ammatillisessa koulutuksessa yhteisöllisessä opiskeluhuollossa tulee painottaa ennaltaehkäiseviä, osallistavia, ohjauksellisia ja esteettömiä toimintatapoja. Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa yhteisöllistä toimintakulttuuria.

Opiskeluhuollon yksilökohtaisten palvelujen järjestämisessä tulee suosia varhaisen puuttumisen malleja ja madaltaa eri keinoin opiskelijoiden kynnystä hakea ajoissa tarvitsemaansa tukea tai palveluja. Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa luottamuksellisuus ja tietosuoja ovat olennaisia toiminnan onnistumien edellytyksiä ja sen eettinen perusta.

Ammatillisessa koulutuksessa ja siihen nivelytvissä valmentavissa koulutuksissa tulee opiskeluhuollossa ottaa huomioon ammatillisen koulutuksen eri tutkintojen, koulutusten ja oppimisympäristöjen moninaisuus. Ammattiin opiskelevien työelämään soveltuvuuteen liittyvät fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen opiskelukyvyyn sekä turvallisuuden vaatimukset korostuvat eri oppimisympäristöissä tapahtuvassa opiskelussa ja erityisesti koulutusopimuksessa. *Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen* osaamistavoitteiden sekä ammatillisten tutkinnon osien *terveyttä, turvallisuutta ja toimintakykyä* edistävien ammattitaitovaatimusten saavuttaminen edistävät osaltaan opiskeluhuollossa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Ammatillisessa koulutuksessa tulee motivoida opiskelijoita myös *työkykypassin* tai sen osien suorittamiseen. Opiskelun edistämiseksi tarvitaan myös joustavaa yhteistyötä työelämän kanssa, muuta monialaista asiantuntijuutta ja viranomaisyhteistyötä, erityistä tukea sekä kuntouttavia toimenpiteitä.

Tapauskohtaisesti ja opiskelijan suostumuksella koottavien monialaisten asiantuntijaryhmien tavoitteena on opiskelijan oppimisen edistäminen ja hyvinvoinnin vahvistaminen.

3. Opetushallituksen määräykset opiskeluhoitosuunnitelman laadimisesta

Sen lisäksi, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:ssä säädetään opiskeluhoitosuunnitelmaan kirjaamisesta, tulee oppilaitoskohtaisessa tai useamman oppilaitoksen yhteisessä opiskeluhoitosuunnitelmassa ottaa huomioon 14 §:ssä edellytettyjen koulutuksen järjestäjän monialaisen ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän linjaukset opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Koulutuksen järjestäjän tulee kuulla myös opiskelijakuntaa ennen opiskeluhoitosuunnitelman vahvistamista.

Opiskeluhoitosuunnitelmaan tulee kirjata seuraavat asiat:

1. Opiskeluhuollon kokonaistarpeen arviointi ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Koulutuksen järjestäjän tulee tehdä opiskeluhoitosuunnitelmassaan arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Arviossa tulee ottaa huomioon opiskelijoiden terveyden ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja

oppimisympäristöihin liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa tulee hyödyntää monipuolisesti edellä mainittuihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhuollossa kertynyttä tietoa ja kokemusta sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatua palautetietoa.

Käytävissä olevien opiskeluhoitopalveluiden kohdentaminen kirjataan opiskeluhoitosuunnitelmassa yksittäisiin opiskelijoihin, koulu yhteisöön ja yhteistyötahoihin liittyviin tehtäviin sekä opiskelijahuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Opiskeluhoollon kokonaisuus

2.1 Yhteisöllinen opiskeluhoito

Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä käytävissä olevat yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatavat sekä niihin liittyvät toimenpiteet opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin seuraamiseksi ja edistämiseksi seuraavasti:

- yhteistyötavat ja toimenpiteet opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa osallisuuden vahvistamiseksi,
- moniammatillinen yhteistyö oppimisympäristöjen terveellisuuden, turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastamiskäytäntöjä varten,
- yhteistyötavat nuorisotoimen, lastensuojelun, poliisin sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa oppilaitosyhteisön tukemiseksi ja konsultaation järjestämiseksi sekä opiskeluhoollon kehittämiseksi,
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän toimintatavat ja käytänteet,
- miten tehdään yhteistyötä yhteisten tutkinnon osien ja työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitämisen opetuksen sekä ammatillisten tutkinnon osien opetuksen välillä,
- miten tiedotetaan tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista ja muista opintoihin liittyvistä edellytyksistä,
- koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin liittyvät toimenpiteet,
- koulutuksen keskeytymistä ehkäisevät toimenpiteet,
- esteettömän oppimisympäristön turvaaminen ja tapaturmien ehkäiseminen,
- yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa laadittavat kirjalliset toimintaohjeet tupakoinnin, nuuskaamisen sekä päihdeiden käytön ennaltaehkäisemiseksi, päihdeongelmiin puuttumiseksi ja päihdeongelman hoitoon ohjausta varten. Ohjeissa on syytä täsmentää ainakin, miten ja millä edellytyksillä opiskelijan toimintakykyisyyttä selvittävä huumausainetestaus järjestetään opintoihin liittyvien käytännön tehtävien tai koulutussopimuksen yhteydessä, sekä miten ja milloin opiskelija esittää huumausainetestin perusteella laadittuun selvitykseen perustuvan todistuksen koulutuksen järjestäjälle,
- opiskeluun liittyvien matkojen, kuljetusten ja odotusaikojen turvallisuutta koskevat ohjeet.

Lisäksi osana yhteisöllistä opiskeluhoitosuunnitelmaa tulee määritellä toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma tulee valmistella yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset seuraavasti:

- kriisitilanteiden ehkäisy ja niihin varautuminen,
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa,
- koulutuksen järjestäjän sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen sekä viestinnän periaatteet,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille,
- toimintatavat erilaisissa äkillisissä kriisitilanteissa ja oppilaitoksen turvallisuutta koskevien ohjeiden yhteensovittaminen (pelastussuunnitelma ja muut turvallisuusohjeet),
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- toimintavalmiuksien ylläpitäminen,
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

2.2 Yksilökohtainen opiskeluhoito

Opiskeluhoitosuunnitelmassa tulee määritellä opiskelijoiden käytettävissä olevat yksilökohtaisen opiskeluhoitoon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin sekä opintojen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi seuraavasti:

- monialaisen asiantuntijaryhmän asettaminen sekä sen toimintatavat ja käytänteet,
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä,
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen ja säilytys,
- yhteistyö opiskelijahuollon palveluiden kanssa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadinnassa,
- terveystarkastusten ja muun opiskeluterveydenhuollon toteuttamisessa tarvittava yhteistyö,
- opiskelijoiden terveydentilan tai toimintakyvyn muutoksista johtuvien ja muiden ongelmien varhaista tunnistamista edistävät toimenpiteet,
- opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen oppilaitoksen työpäivän aikana,
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi,
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (kuten erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi),
- yhteistyö perusopetuksen, tutkintokoulutuksen, ammatilliseen koulutukseen valmentavien koulutusten, työpajatoiminnan sekä sairaalaopetuksen yhteydessä sekä jatko-opintojen suunnittelussa,
- opiskeluhoitoon tuki ja ohjaus kurinpitoviranomaisten tai opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin tai sen uhan yhteydessä.

3. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhuollon toteuttaminen tulee suunnitella yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa ottaen huomioon seuraavat asiat:

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhuollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa,
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä,
- alaikäisen opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuollon asiakkaana,
- yhteistyö ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa,
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioon ottamisessa koskien huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä,
- käytänteet opiskelijan itsenäisen aseman ja kehitystason arvioimiseksi opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta.

4. Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017), 80 §:n, sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan toimenpiteet kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja oppilaitoksessa työskentelevien vuorovaikutussuhteet seuraavasti:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen,
- edellä mainittujen asioiden käsittely oppilaitosyhteisö-, opiskelijaryhmä- ja yksilötasolla,
- yksilöllisen tuen tai hoidon järjestäminen, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta,
- yhteistyö huoltajien kanssa,
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille, viranomaisille ja yhteistyötahoille,
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteutuminen ja seuranta (omavalvonta)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 26 §:ssä säädetään opiskeluhuollon toteutumisen omavalvonnasta ja 13 §:ssä opiskeluhoitosuunnitelman seurannasta. Sen lisäksi, mitä edellä mainituissa on säädetty, koulutuksen järjestäjän tulee määritellä menettelytavat ja toimenpiteet, joilla se seuraa opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista. Opiskeluhoitosuunnitelmassa tulee määritellä seurattavista asioista, tietojen kokoamisesta käytettävistä menetelmistä, seurannan aikataulusta sekä vastuussa olevista tahoista. Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä, miten seurantatietoja käsitellään ja hyödynnetään opiskeluhuollon kehittämisessä sekä miten keskeisistä tuloksista tiedotetaan opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.